

Nr 47.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa från statens pensionsanstalt och lärarinnornas pensionsanstalt utgående pensioner m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 9 maj 1947 dagtecknad proposition nr 284, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats, meddela *dels* bestämmelser angående omreglering av vissa från statens pensionsanstalt och från lärarinnornas pensionsanstalt utgående pensioner, *dels* bestämmelse angående viss rätt till tjänstårsberäkning för befattningshavare vid hovkapellet.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft en vid riksdagens början inom första kammaren under nr 201 väckt motion, vari herr *Nilsson, Bror*, hemställt, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamma åtgärder för omreglering av familjepensionerna till alla de till statens pensionsanstalt anslutna befattningshavare, vilka hittills icke erhållit denna förmån».

De vid 1943, 1944 och 1946 års riksdagar genomförda förbättringarna av enligt äldre bestämmelser utgående tjänste- och familjepensioner ha i huvudsak omfattat tjänste- och familjepensioner, som grundats i statlig befattning, statlig arbetaranställning eller lärarbefattning vid folk- eller småskola eller vid högre kommunal skola. I den mån regleringarna berört från statens pensionsanstalt utgående pensioner ha de således huvudsakligen omfattat sådana *statspensioner*, vilka grundats i anställning som efter pensionstagarens avgång blivit förenad med pensionsrätt enligt allmänna pensionsreglementena, 1942 års arbetarpensionsreglementen, folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen eller tjänste- och familjepensionsreglementena för de högre kommunala skolorna. Regleringarna ha dock icke omfattat sådana f. d. befattningshavare vid statsunderstödd sinnesslöskola eller skogsvårdsstyrelse, vilkas befattningar från och med den 1 juli 1945 respektive den 1 juli 1946 blivit underkastade folkskolans pensionsreglementen, och ej heller uppskjuten pension till den som avgått av annan anledning än befattnings indragning eller uppskjuten livränta.

I förevarande proposition framlägges nu förslag om förbättring av de pensioner från statens pensionsanstalt och lärarinnornas pensionsanstalt, som

kunna sägas motsvara de äldre och nyare statspensionerna och som icke berörts av 1943—1946 års regleringar, dock ej pensioner till sådana befattningshavare hos skogsvårdsstyrelser och hushållningssällskap m. fl., som omfattas av den reglering, som föreslås i propositionen den 9 maj 1947, nr 283, angående reglering av vissa tjänste- och familjepensioner m. m.

De från statens pensionsanstalt utgående äldre och nyare pensioner, som icke omfattats av 1943—1946 års regleringar — i propositionen benämnda *anstaltspensioner* — utgöras

dels av vissa hittills icke omreglerade pensioner, som beviljats enligt reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878), reglementet för folkskolläraernas pensionsinrättning den 30 november 1866 (nr 75),

reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt den 22 juni 1892 (nr 54),

dels ock av pensioner, som beviljats enligt

reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt den 31 december 1904 (nr 67, s. 4) och förnyade reglementet för samma pensionsanstalt den 30 december 1910 (nr 156),

reglementet för lasarettsläkarnas pensionskassa den 13 november 1903 (nr 117),

reglementet för dövstumläraernas pensionsanstalt den 30 augusti 1905 (nr 55) och den 8 oktober 1915 (nr 466),

reglementet för extra provinsialläkarnas pensionskassa den 30 november 1911 (nr 164),

stadgarna för kungl. hovkapellet pensionsinrättning (understödsförening), stadgarna för de kungl. teatrarnas pensionsinrättning (understödsförening), stadgarna för kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa (understödsförening), samt

stadgarna för kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa (understödsförening).

En förbättring av här ifrågavarande, från anstalten utgående *tjänstepensioner* i överensstämmelse med vad som skett i fråga om statspensionerna förutsätter en klassificering av desamma, motsvarande den gängse indelningen av statspensionerna i nyaste, nyare och äldre pensioner.

Vid regleringen av statspensionerna ha från förbättring undantagits pensioner till vissa f. d. vikarier och sådana uppskjutna tjänstepensioner, som enligt reglementet för statens pensionsanstalt beviljats f. d. befattningshavare, vilka avgått av annan anledning än befattningsindragning. I fråga om *omfattningen* av nu ifrågasatt pensionsreglering föreslås, att förbättringen icke skall omfatta sådana pensioner, som undantagits vid de föregående regleringarna av statspensionerna m. fl. Skulle i något fall icke kunna utrönas, huruvida viss pensionstagare med nämnda gränsdragning bör omfattas av pensionsregleringen eller ej, t. ex. därför att tillgängliga handlingar icke utvisa vad slag av vikariat viss pensionstagare innehaft, har Kungl. Maj:t ansetts böra erhålla bemyndigande att besluta om pensionsregleringens tillämpning även å sådan pensionstagare.

Från förbättring skulle vidare undantagas pensioner till sådana f. d. befattningshavare vid de kungl. teatrarna, som tillhört de icke kollektivavtalsanställda personalkategorierna och som i stället för att övergå på de nya bestämmelserna i statens pensionsanstalts reglemente anmält sig vilja kvarbli vid pensionsrätt enligt stadgarna för de kungl. teatrarnas pensionsinrättning, vilken pensionsrätt alltså av vederbörande bedömts såsom förmanligare.

I samband med den föreslagna generella förbättringen av äldre och nyare anstaltspensioner bör enligt propositionen, i likhet med vad som gjordes vid 1946 års pensionsreglering, också ske en *teknisk omräkning* av nu förevarande pensioner till sådan nivå, att å pensionerna i fortsättningen kunna utgå rörligt tillägg och kristillägg. För vinnande av full enhetlighet i fråga om dyrtidskompensationen föreslås dessutom, att även de nyaste anstaltspensioner, å vilka dyrtids- och kristillägg för närvarande utgå, skola tekniskt omräknas. Statens pensionsanstalt har enligt propositionen i förevarande avseende föreslagit teknisk omräkning till sådan nivå, att genomgående kan tillämpas det system, som härvidlag från och med den 1 juli 1947 skall gälla med avseende å statstjänstemäns löner och pensioner.

I propositionen förutsättes, att regleringen av anstaltspensionerna förbindes med en *begränsningsregel* av innebörd, att förbättringen stannar inom gränsen för nyaste pension.

I fråga om *bestridandet av de med den förordade regleringen förenade kostnaderna* föreslås, att av pensionstagarnas förutvarande huvudmän redan beviljade tillägg till de från statens pensionsanstalt utgående pensionerna icke skola inverka på den nu ifrågasatta förbättringen. Ej heller storleken av huvudmannens bidrag till pensioneringen bör enligt förslaget beaktas vid förbättringen.

Beträffande *pensionsförbättringens storlek* föreslås, att den fastställes till belopp, motsvarande den sammanlagda förbättringen vid 1943, 1944 och 1946 års pensionsregleringar. Om resultatet av en sådan förbättring anföres bland annat följande.

En förbättring inom gränsen för nyaste pension och med tillämpning av förberörda princip skulle innebära:

beträffande *äldre anstaltspension* en maximal förbättring med 750 kronor, där de nuvarande pensionsförmånerna med inberäkning av dyrtids- och kristillägg uppgå till högst 3 285 kronor samt eljest med 450 kronor jämte i förekommande fall därutöver $\frac{2}{3}$ av det belopp, varmed pensionsförmånerna understiga 3 735 kronor, samt

beträffande *nyare pensioner* en maximal förbättring av 500 kronor, där de nuvarande pensionsförmånerna uppgå till högst 3 535 kronor, och eljest med 300 kronor jämte i förekommande fall det belopp därutöver, varmed pensionsförmånerna understiga 3 735 kronor.

I likhet med vad som gällt vid regleringarna av statspensionerna bör tillses att förbättrad äldre pension icke kommer att överstiga motsvarande nyare pension. Även i övrigt skulle förbättringen av anstaltspensionerna verkställas i överensstämmelse med sagda pensionsregleringar.

Den ifrågasatta regleringen av anstaltspensionerna skulle ske utan hänsynstagande till sammanträffande folkpension.

De föreslagna pensionsförbättringarna för f. d. övningslärare vid högre kommunala skolor, f. d. befattningshavare med enligt vissa särskilda grunder reducerad pension, vissa f. d. barnmorskor och sjuksköterskor, vissa f. d. befattningshavare vid hovkapellet, vissa f. d. lasarettsläkare och extra provinsialläkare samt f. d. befattningshavare vid polisväsendet m. fl. ansluta sig till de i övrigt i propositionen framlagda grunderna för pensionsregleringen.

De från statens pensionsanstalt utgående *familjepensioner*, som icke omfattades av 1946 års familjepensionsreglering och ej heller tillhöra kategorien nyaste pensioner, ha beviljats eller kunna komma att beviljas enligt reglementet för folkskolläraernas änke- och pupillkassa den 15 oktober 1875 (nr 81), reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878) eller stadgarna för kungl. hovkapellets pensionsinrättning (understödsförening).

Enligt reglementet för statens pensionsanstalt är familjepensionsunderlaget 300 kronor större än det belopp, som motsvarar 20 procent av tjänstepensionsunderlaget. Detta beräknings sätt leder till att relationen mellan familjepensionsunderlag och tjänstepensionsunderlag blir avsevärt ogynnsammare än vad i sådant hänseende gäller enligt allmänna familje- och tjänstepensionsreglementena. Då de äldre statsfamiljepensionerna genom 1946 års reglering höjts till minst 90 procent av nyaste familjepension, äro anstaltspensionerna sålunda numera avsevärt lägre än de med hänsyn till tjänstepensionsläget jämförliga äldre statsfamiljepensionerna.

Med hänsyn till denna skillnad i pensionsnivåer anföres i propositionen beträffande *omfattningen* av en ifrågasatt reglering av pensionsanstaltens familjepensioner bland annat följande.

Behov av förbättring synes föreligga i fråga om samtliga enligt reglementet för statens pensionsanstalt beviljade ännu icke omreglerade familjepensioner. Förbättringen skulle i enlighet härmed sålunda i allmänhet komma att omfatta även sådana familjepensioner, som i tjänstepensionshänseende motsvaras av nyaste anstaltspensioner. Pensionsförbättringen skulle följaktligen komma att få en något vidare omfattning än förbättringen av tjänstepensionerna.

Vad angår familjepensioner beviljade enligt reglementet för folkskolläraernas änke- och pupillkassa eller stadgarna för hovkapellets pensionsinrättning har pensionsnivån för dessa genom övergångsstadganden i reglementet för statens pensionsanstalt reglerats på sådant sätt att densamma kan anses i stort sett motsvara nivån för övriga enligt sistnämnda reglemente beviljade familjepensioner. Även nu ifrågavarande familjepensioner torde sålunda böra omfattas av förbättringen.

Från förbättringen synes sålunda böra undantagas allenast familjepension eller understöd, som utgår till barn, vilket uppnått 21 års ålder.

I propositionen framhålles såsom allmän regel, att vid en reglering av de från statens pensionsanstalt utgående familjepensionerna bör iakttagas, att förbättrad pension icke kommer att överstiga nivån för motsvarande nyaste familjepension.

Beträffande *förbättringens storlek* föreslås, att i anslutning till 1946 års reglering av äldre statliga familjepensioner de nu förevarande anstaltspensionerna höjas till nivån för nyaste pensioner med iakttagande dock, att förbättringen får överstiga 525 kronor endast om så erfordras för uppnående av 90 procent av sagda nivå.

De från *lärarinnornas pensionsanstalt* utgående pensionerna ha beviljats enligt

reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt (intaget i kungörelsen den 23 december 1910, nr 145, angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter),

kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna och

kungörelsen den 18 november 1921 (nr 703) angående tilläggs pensioner åt vissa vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anställda lärarinnor, vilka avgå med pension med utgången av juni 1921.

I propositionen föreslås, att den ifrågasatta pensionsregleringen skall omfatta samtliga från lärarinnornas pensionsanstalt utgående pensioner med undantag av vissa uppskjutna pensioner och pensioner till vissa f. d. vikarier.

Beträffande frågan om den lämpliga *storleken* av den pensionsförbättring, som bör vidtagas, föreslås, att pensionerna från lärarinnornas pensionsanstalt skola förbättras enligt de grunder, som föreslagits i fråga om från statens pensionsanstalt utgående äldre tjänstepensioner, eller sålunda i samma omfattning, som gällt beträffande äldre statspensioner till lärarinnor vid kommunala flickskolor.

I propositionen föreslås vidare (s. 13), att de förordade pensionsregleringarna skola tillämpas jämväl i fråga om *befattningshavare, som avgår efter regleringarnas genomförande*.

I samband med de förevarande pensionsregleringsfrågorna har i propositionen också till behandling upptagits fråga om viss ändring av de i kap. X reglementet för statens pensionsanstalt intagna särskilda bestämmelserna för *befattningshavarna vid hovkapellet*, syftande till att åstadkomma likställighet mellan dessa befattningshavare och övrig teaterpersonal i vad avser rätt till tjänstårsberäkning.

Vidare har i propositionen förordats sådan ändring av bestämmelserna om pensionsförhöjning och dyrtidstillägg, att sådana förmåner jämte kristilllägg hädanefter kunna utgå å pension från lärarinnornas pensionsanstalt, även om pensionstagaren ej åtnjuter tilläggs pension.

De pensionsbestämmelser och pensionsunderlag, som gälla för befattningshavare med delaktighet i statens pensionsanstalt eller i lärarinnornas pensionsanstalt, äro mycket växlande. En pensionsreglering för dessa pensionsanstalters äldre pensioner måste därför erbjuda svårigheter, när det gäller att bedöma, hur principerna för pensionsregleringen skola tillämpas i de enskilda fallen. Det har icke syntts påkallat att i detta sammanhang redovisa alla de spörsmål, som kunna beräknas uppkomma. Kungl. Maj:t har ansetts böra inhämta riksdagens bemyndigande att med tillämpning av de huvud-

principer för pensionsregleringen, vartill förslag framlagts i propositionen, meddela beslut i dylika spörsmål. I överensstämmelse med vad som eljest allmänt gäller, har det även ansetts böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut vid fall av sammanträffande pensioner.

Pensionsregleringen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1947.

Kostnaden för den nu förordade pensionsregleringen har uppskattats till i runt tal 3 500 000 kronor. Medel för genomförandet av denna pensionsreglering ha äskats i propositionen nr 283 angående reglering av vissa tjänste- och familjepensioner m. m.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgått, hava 1943, 1944 och 1946 års pensionsregleringar, i den mån de berört från statens pensionsanstalt utgående pensioner, huvudsakligen omfattat allenast med statliga pensioner jämförliga pensioner men däremot icke anstaltspensionerna i egentlig mening och icke heller pensioner från lärarinnornas pensionsanstalt. I förevarande proposition framlägges nu förslag om pensionsförbättring för de pensionstagare, vilka sålunda lämnats utanför nämnda pensionsregleringar. I fråga om förbättringens storlek innebär förslaget, att den fastställes till belopp, svarande mot den sammanlagda förbättringen vid 1943, 1944 och 1946 års regleringar. Att förbättringen således icke — på sätt i propositionen nr 283 till innevarande riksdag föreslagits i fråga om vissa tjänste- och familjepensioner — utsträckes till principiell likställighet med pensionsnivån enligt de nya pensionsreglementen, som avses skola träda i kraft den 1 instundande juli, sammanhänger med att reglementet för statens pensionsanstalt är under omarbetning och att man icke för närvarande kan överblicka, vilken pensionsnivå, som kommer att bliva gällande enligt ett nytt anstaltsreglemente. Å andra sidan har denna gränsdragning ansetts motivera, att regleringen av anstaltspensionerna och pensionerna från lärarinnornas pensionsanstalt genomföres utan hänsynstagande till sammanträffande folkpension. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit i fråga om pensionsförbättringens avvägning har icke givit utskottet anledning till erinran. Även i övriga delar har utskottet funnit sig kunna biträda det föreliggande förslaget. Utskottet förutsätter härvid, att den tekniska omräkningen kommer att ske i enlighet med vad statens pensionsanstalt i sådant avseende föreslagit.

Vad härefter angår det i motionen I:201 framställda yrkandet, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för omreglering av familjepensioner för de pensionstagare från statens pensionsanstalt, som hittills undantagits från denna förmån, vill utskottet framhålla, att i den mån de i motionen avsedda befattningshavarna icke komma att vid bifall till propositionen nr 283 erhålla pensionsförbättring, sådan kommer att utgå enligt det i nu förevarande proposition framlagda förslaget. Vid angivna förhållande torde motionen icke påkalla någon riksdagens åtgärd.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition;

2) att förevarande motion I: 201 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 juni 1947.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Andersson i Rossvik*, Sundvik*, Friggeråker, Leander*, Edin*, Persson i Älvdalsåsen och Annér;

från andra kammaren: herrar Svedman, Andersson i Munkaljungby, Sundberg, Persson i Norrby, fru Humla, herrar Stjärne och Johansson i Kalmar.

---

* Ej närvarande vid justeringen.